



ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

## ARCHEOLOGIENOTA: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

### OLEN, GERHEZE

A. DEVROE & G. BERVOETS  
SEPTEMBER 2019



## **COLOFON**

### **Project**

Archeologienota – Olen, Gerheze

### **Opdrachtgever**

LV Verbist  
Gerheze 1  
2250 Olen

### **Opdrachtnemer**

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba  
Lemmensstraat 34  
2800 Mechelen  
0472/59.31.41  
annika.devroe@gmail.com  
BE 0680.617.128

Erkende archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

© 2019 Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever.

## INHOUD

Inhoud .....	0
1. Gemotiveerd advies .....	1
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem .....	2
2.1. Administratieve gegevens .....	2
2.2. Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken .....	2
2.2.1. Proefsleuvenonderzoek.....	3
2.2.2. Voorwaarden proefsleuvenonderzoek.....	5
2.3. Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk.....	5
3. Figurenlijst.....	6

## 1. GEMOTIVEERD ADVIES

Het projectgebied ligt in de gemeente Olen, in een landelijke omgeving tussen de westelijk gelegen stadskern van Herentals en oostelijke gelegen dorpskern van Onze-Lieve-Vrouw Olen. Het is deels bebouwd met een woonhuis in het zuidwesten, een grote stal / loods centraal in het zuiden, een kleinere stal ten noorden hiervan en enkele sleufsilos centraal in het noorden. Tussen de bebouwing ligt betonverharding. De resterende ruimte ten westen, ten noordoosten en ten zuidoosten van de bebouwing is in gebruik als weiland / landbouwgrond.

Het projectgebied ligt aan de voet van de rug van Geel. Het reliëf daalt hier geleidelijk richting de Kleine Nete die 2,5 km ten noorden van het projectgebied stroomt. Op basis van de hoogteprofielen is vastgesteld dat het projectgebied zelf vrij vlak is met een hoogte die schommelt rond de 19,8 m. Bodemkundig gezien is er ter hoogte van het projectgebied een plaggenbodem gesitueerd. Dergelijke plaggenbodems zorgen er vaak voor dat archeologische resten afgedekt werden en goed bewaard bleven.

De historische kaarten en luchtfoto's tonen dat het onderzoeksgebied tot het einde van de 20ste eeuw onbebouwd is gebleven en gedurende de 18de – 20ste eeuw in gebruik was als allerland en / of weiland. De huidige bebouwing dateert uit het eind van de 20ste eeuw.

In de ruime omgeving van het projectgebied werden nog reeds enkele sites aangesneden die het archeologisch potentieel bevestigen. Op terreinen met een vergelijkbare topografische situering (aan de voet van de rug van Geel) en dezelfde bodemopbouw (droge tot matig natte plaggenbodems) zijn enkele sites uit de ijzertijd en / of vroeg – Romeinse periode aangesneden (CAI locaties 217677 en 210486).

Op basis van alle gegevens kan men stellen dat er een verhoogd potentieel is voor sporensites uit de protohistorie tot de late middeleeuwen een verhoogd potentieel.

Op dit ogenblik kan archeologisch erfgoed ter hoogte van het projectgebied niet uitgesloten worden. De geplande werken omvatten de afbraak van een bestaande stal, de bouw van nieuwe een stal / loods, nieuwe sleufsilos, 2 infiltratiezones en bijkomende betonverharding. In de praktijk zal de bouwvoor hierdoor grotendeels afgegraven worden en zal de aanleg van funderingen, nutsvoorzieningen en -leidingen het archeologisch niveau verstoren. De totale oppervlakte die hierbij verstoord wordt bedraagt, zonder rekening te houden met een bufferzone rondom de werken, ca. 8000 m<sup>2</sup>. Gezien het archeologisch potentieel, het potentieel tot kenniswinst, de ogenschijnlijke afwezigheid van recente verstoringen ter hoogte van de geplande werken en de toekomstige verstoringen die de geplande werken teweeg zullen brengen is bijkomend onderzoek noodzakelijk.

Dit zal echter via een uitgesteld traject verlopen aangezien men voorafgaand het verkrijgen van de vergunning geen bijkomende kosten wil maken. Bovendien moet de stal ter hoogte van de nieuwe loods / stal nog afgebroken worden.

## 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

### 2.1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Locatie: Provincie Antwerpen, Olen, Gerheze

Bounding box (selectie proefsleuven): punt 1 (NW) – X 185405.16 Y 206785.81  
punt 2 (ZO) – X 185589.22 Y 206588.81

Kadaster (selectie proefsleuven): Olen, afd. Olen, sectie B, percelen 443 (partim), 444 en 445 (partim)

Oppervlakte projectgebied archeologienota: ca. 31.672 m<sup>2</sup>

Oppervlakte selectie proefsleuven: 13800 m<sup>2</sup>



Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied archeologienota, selectie proefsleuvenonderzoek, huidige bebouwing, huidige verharding en geplande afbraak. © AGIV

### 2.2. ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIEKEN

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek kan nuttig zijn op zeer grote terreinen waar grote structuren zoals brede grachten, wallen en stenen constructies verwacht worden. Aangezien de verwachting van type sporen momenteel vrij laag is, kan het zijn dat het onderzoek weinig oplevert. Bovendien kan bij dit type vooronderzoek de afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden en dienen er bijkomend proefsleuven aangelegd te worden. Op basis van de kosten-batenanalyse wordt dit onderzoek niet voorgesteld.

Een veldkartering is nuttig op landbouwgronden die net geploegd worden. Dit zou hier deels uitgevoerd kunnen worden. Een veldkartering heeft echter enkel een beeld van de bovenste bodemlaag. De mogelijkheid bestaat dat door de grond van elders is aangevoerd waarbij het daarin aanwezig materiaal geen representatief beeld vormt van de te verwachten sporen. Bovendien wijst het ontbreken van vondstmateriaal niet altijd op de afwezigheid van archeologische sporen of een site. Zo zullen sites met weinig vondstmateriaal niet gedetecteerd worden. Wanneer de bodem sterk en op relatief korte tijd is opgehoogd, bvb. bij plaggenbodems, zal relatief weinig relevant vondstmateriaal opgenomen zijn in de bovenste akkerlagen. Deze methode wordt bijgevolg niet geadviseerd op basis van de kosten-batenanalyse.

Aangezien de verwachting voor goed bewaarde steentijdsites laag is, wordt geen landschappelijk bodemonderzoek met vervolgetraject in functie van steentijdsites geadviseerd voorafgaand aan een proefsleuvenonderzoek. Er wordt evenmin een landschappelijk bodemonderzoek aanbevolen om de gaafheid van het bodemprofiel te verifiëren aangezien op basis van het bureauonderzoek het terrein ter hoogte van de geplande werken grotendeels onverstoord lijkt. Het uitvoeren van een landschappelijk booronderzoek draagt niet voldoende bij tot kennisvermeerdering betreffende de opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond, aangezien deze vraagstellingen eveneens tijdens het proefsleuvenonderzoek onderzocht worden.

Om archeologisch potentieel van het projectgebied te beoordelen, wordt een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven aanbevolen. Het is de meest efficiënte methode (kosten/baten) om de aanwezigheid van sporensites uit te sluiten. Er wordt nagegaan indien en op welke diepte archeologische niveaus en sporen aanwezig zijn. Tegelijkertijd wordt het potentieel op kennisvermeerdering ingeschat en de natuurlijke bodemopbouw beschreven.

### **2.2.1. PROEFSLEUVENONDERZOEK**

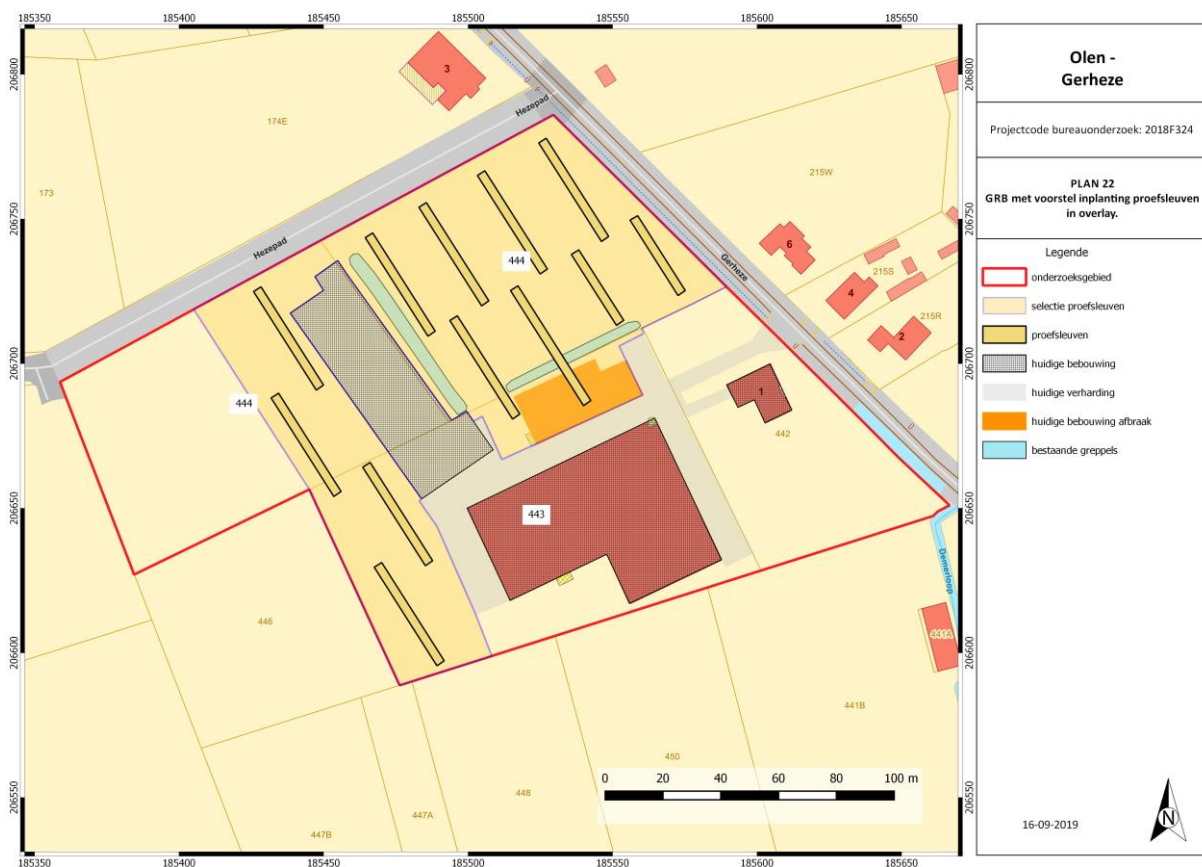
Op basis van de toekomstige werken wordt ca. 13800 m<sup>2</sup> geselecteerd om verder te onderzoeken.

Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Hoe is de bodem opgebouwd en in hoeverre is natuurlijke bodemopbouw intact?
- Zijn er archeologisch relevante sporen aangetroffen, en zo ja op welk(e) niveau(s) manifesteren deze zich?
- Is er een verklaring voor de afwezigheid van archeologisch relevante sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de antropogene sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de occupatie?
- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?

- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

Het terrein zal door middel van parallelle proefsleuven onderzocht worden onder begeleiding van een erkend archeoloog. De sleuven worden ongeveer noord-zuid georiënteerd. Om de zichtbaarheid van sporen en structuren uit de protohistorie – Romeinse tijd te verbeteren wordt een sleufbreedte van 3 m aanbevolen. Minstens één sleuf wordt ter hoogte van de af te breken bebouwing gegraven om de verstoringsdiepte op deze locatie na te gaan. Er zal minstens 10% van het onderzoeksgebied door middel van proefsleuven onderzocht worden, aangevuld met 2,5% dwarssleuven en/of kijkvensters. De hoeveelheid en locatie van dwarssleuven en/of kijkvensters zijn vrij te bepalen door de erkend archeoloog/veldwerkleider. Deze kunnen enerzijds aangelegd worden om na te gaan of een structuur aanwezig is, maar evenzeer om lege zones te duiden en een betere afbakening te bekomen van een archeologische site.



Figuur 2: Voorstel proefsleuven. © Devroe bvba 2019

De aanleg van deze sleuven gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak van 2 m breed. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Er wordt momenteel van uitgegaan dat het om een site zonder complexe verticale stratigrafie gaat en er maar één niveau aanwezig is. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van sleuven, kijkvensters en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. Verspreid over het terrein worden voldoende bodemprofielen aangelegd om de aardkundige situatie te begrijpen. Deze profielputten worden beschreven en bestudeerd door de aardkundige van het projectteam. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel

ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast en tijdig herkend worden vooraleer ze definitief onderzocht worden.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het proefsleuvenonderzoek een voldoende gefundeerde uitspraak gedaan kan worden over de aard en omvang van de archeologische waarden binnen het projectgebied en wanneer een eenduidig advies kan gegeven worden voor vrijgave van het terrein, behoud in situ of vervolgonderzoek door middel van een opgraving.

### **2.2.2. VOORWAARDEN PROEFSLEUVENONDERZOEK**

Vooraleer het proefsleuvenonderzoek kan plaatsvinden dient het onderzoeksgebied bouwrijp te zijn. Dit wil zeggen dat elementen die het proefsleuvenonderzoek belemmeren zoals woekerende begroeiing, kleine constructies, storthopen, zandbergen etc... verwijderd dienen te worden. De huidige stal ter hoogte van de nieuwbouw dient afgebroken te worden tot net onder de vloerplaat. Aanwezige funderingen onder de vloerplaat en verdiepte zones zoals kelders, mestkuilen etc... mogen niet uitgebroken of verwijderd worden.

### **2.3. VOORZIENE AFWIJINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK**

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.



### 3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied archeologienota, selectie proefsleuvenonderzoek, huidige bebouwing, huidige verharding en geplande afbraak. © AGIV .....	2
Figuur 2: Voorstel proefsleuven. © Devroe bvba 2019 .....	4